Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Цэна асобнага нумару 20 грошаў.

НАШ ГОЛАС

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.	Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 5 Вільня, Серада 9-га лютага 1927 г. Год I

№ 4 „Нашага Голасу" з 5 лютага сканфіскаваны паліцыяй за: 1) перадавую стацьцю „Да вызваленьня Чалавека". 2) рэдакцыйны адказ на пытаньні: „што рабіць?"—з заклікам да легальнае культурнае працы. 3) соймовы агляд п. з. „Агульная дыскусія над бюджэтам у Сойме", 4) стацьцю „Зямельная рэформа", 5) карэспандэнцыю з Горадні п. з. „Папы на услугах „мілых" установ".

Набор у друкарні апячатаны і гэтак несканфіскаваны матэр'ял прышлося складаць нанова, што зрабіла значную страту Рэдакцыі.

Гэтак з чатырох выпушчаных намі нумароў газэты дайшоў да падпішчыкаў толькі адзін. Падаем аб гэтым да ведама нашых падпішчыкаў, каб не рэклямавалі без патрэбы на пошце з прычыны недастаўкі №№ 1, 2 і 4.

Паслоу выдалі...

Дзень *чацьвёртага лютага* сёлетняга году — гэта гістарычны дзень у беларуска-польскіх адносінах: у гэты дзень на пленарным паседжаньні польскага Сойму была прынята рэзалюцыя аб выдачы пяцёх паслоў беларусаў суду —. з прычыны абвінавачаньня іх міністрам справядлівасьці ў... „камуністычнай рабоце", скіраванай да зьмены істнуючага ладу ў-ва ўсей Польшчы.

„У-ва ўсей Польшчы"... Гэтыя словы выклікаюць адразу зьдзіўленьне: дык, значыцца, ня польскія камуністы, ня польскія дзеячы, а адно толькі пяць паслоў беларусаў імкнуцца да зьмены існуючага ладу ў-ва ўсей Польшчы ладу? Дык толькі беларускія дзеячы і народныя выбранцы зьяўляюцца адказнымі перад польскай уладай за камуністычны рух у Польшчы?! Дык гэта яны, а ня самі польскія работнікі кіруюць гэтым рухам, аб пашырэньні якога сьведчаць нясупынныя арышты камуністаў і „цэнтральных камітэтаў" Камуністычнае Партыі Польшчы — на ўсім прасторы польскае дзяржавы?!

Ня гледзячы на тое, што адказ на падобныя дапушчэньні — ясны сам сабой, — 165 прадстаўнікоў польскае буржуазіі ў Сойме на паседжаньні 4-га лютага падалі свой голас за выдачу паслоў суду. Толькі 89 паслоў нацыянальных меншасьцяў і лявіцы галасавалі проці выдачы. Але ня толькі яны *не дагледзілі* ўзьведзенай на беларускіх паслоў *віны:* яе мелі адвагу ня бачыць навет і людзі з чыста буржуазнай ідэалёгіяй, але не хацеўшыя пакрывіць сваей душой.

Мы маем тут на думцы крок пасла Хоміньскага, сябры Партыі Працы і партыйнага калегі віцэ-прэм'ера Бартля. Калі соймавы клюб Партыі Працы пастанавіў галасаваць за выдачу паслоў,—пасол Хоміньскі выступіў з гэтага клюбу і апублікаваў такую заяву:

„Я выступіў з Клюбу Працы, бо Клюб не хацеў даць мне магчымасьці *не галасаваць за выдачу пяцёх паслоў* — хоць-бы падаць белую картачку. Я ня мог *супраць свайго сумленьня* галасаваць за выдачу паслоў *бяз доказаў віны*, а толькі на падставе разважаньняў, будаваных у атмасфэры *клясавых разрахункаў*,—бо гэта было-б зацьверджэньне *зламаньня ўрадам Канстытуцыі*".

Проста і—ясна!

Мы падаем гэту заяву ўцэласьці і—гэтым абмяжуем нашы разважаньні аб стаўшымся факце, які напэўна астанецца на вечныя часы ў памяці гісторыі, як факт выдачы ў царскай Расеі дэпутатаў Дзяржаўнае Думы—сяброў сацыял-дэмакратычнае фракцыі. Дадамо толькі, што да *сацыяльных разрахункаў* польскае буржуазіі з прадстаўнікамі і павадырамі сялянска-работніцкага руху далучаецца яшчэ і нешта другое: *нацыянальны элемэнт*, бо ўжо так красамоўна гавора факт выбару дзеля гэных разрахункаў—*выключна беларускіх паслоў і дзеячоў*...

Крывавыя падзеі у Косаве.

Польскія газэты падаюць гэткую жудасную вестку:

3-га лютага ў Косаве—у часе торгу—на рынковым пляцу адбылася маніфэстацыя. Вялікая грамада народу рушыла ў паход праз места, нясучы транспаранты з „процідзяржаўнымі" надпісамі, паміж якімі былі трэбаваньні звальненьня заарыштаваных паслоў і амністыі для ўсіх палітычных вязьняў. Паліцыя кінулася вырываць транспаранты і разганяць паход. Маніфэстанты далі адпор, і паліцыя была прымушана адступіць. З прычыны таго, што паход ішоў далей, паліцыя дала залп у паветра. Паход ішоў далей, напіраючы на паліцыю. Тады камандант паліцыі загадаў страляць у народ. Ад двух залпаў паляглі забітымі на месцы тры асобы, ды шмат ранена. З раненых цяжка адзін памёр у бальніцы.

Польскія газэты заяўляюць, што сярод раненых — тры сэкрэтары гурткоў. У разрухах прынімала ўчасьце сялянская моладзь з акалічных вёсак.

Паліцыя заарыштавала 10 асоб, паміж імі — сэкрэтара павятовага камітэту Буксу.

Цераз чатыры гадзіны пасьля расстрэлу прыехаў у Косаў палескі ваявода Крагэльскі з вышэйшымі прадстаўнікамі паліцыі і пракуратуры. Распачатае імі сьледзтва быццам устанавіла, што ўжыцьце паліцыяй аружжа было неабходным і няўхільным...

Падаем гэтае апісаньне крывавых падзеяў у Косаве на адказнасьць польскае прэсы.

На чый млын вада?

(*Пісьмо ў Рэдакцыю*).

У той самы дзень, як адбываліся арышты паслоў і выдатнейшых дзеячоў Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады,—дэфэнзыва зрабіла масавыя арышты і сярод дзеячоў прафэсіянальных Саюзаў у Вільні, пры чым былі запячатаны памяшчэньні прафсаюзаў мэталёўцаў, тытуновых работнікаў, гарбароў, цырульнікаў і інш.

Гэта выклікала ў шырокіх работніцкіх масаў м. Вільні зразумелае нездаваленьне, якое выявілася ў рэзалюцыі пратэсту, прынятай назаўтрае пасьля арыштаў на канфэрэнцыі прафсаюзаў.

Проці прыняцьця гэтае рэзалюцыі пратэставалі толькі „энпээсы" (Niezależna Partja Socjalistyczna)—у асобах іх віленскіх павадыроў Годвода і Буйкі, якія—у знак пратэсту—вышлі са сходу з малой жменькай сваіх прыхільнікаў. Мала таго: п. Годвод зьмясьціў у вулічным лістку „Exspress Wileński" заяву ад імя прафсаюзаў, у якой гаворыцца, быццам канфэрэнцыя гэткае рэзалюцыі ня прыймала, бо лічыць гэта „палітычнай справай", а прафсаюзы палітыкай не займаюцца.

Вось-жа гэта — няпраўда: рэзалюцыю прыняла вялізарная большасьць сяброў канфэрэнцыі—ня гледзячы на выхад п. п. Годвода, Буйкі і некалькіх іх сяброў.

З другога боку, цікаўна, што-ж п. Годвод залічае да „палітыкі"? Няўжо-ж арышты паслоў, павадыроў легальнае арганізацыі работнікаў і сялян у „Грамадзе", ды прафсаюзаў дзеячоў ня б'юць па работніцкай клясе наагул? Няўжо ж зачыняньне памяшчэньняў работніцкіх саюзаў не адбіваецца вельмі блага на чыста прафэсіянальнай арганізацыі работнікаў?!

Паступак павадыроў „энпээсаў" — гэта яўнае шкодніцтва інтарэсам працоўных, і ўсе работнікі мусяць востра засудзіць такую „непалітычную" палітыку людзей. якія імкнуцца да кіраўніцтва ў нас работніцкім рухам.

Прысутны.

Ці што з гэтага будзе?

Надовячы ў Вільню прыяжджаў новы міністар асьветы п Добруцкі. Паміж іншым, заглянуў і ў Віленскую Беларускую Гімназію. Ня ведама, што там дагледзіў пан міністар—пасьля арышту дырэктара гімназіі грам. Астроўскага. Але — сказаў перад журналістамі многа салодкіх слоў аб беларускіх школах наагул і аб гімназіях асабліва. — „Беларускае насяленьне мае права на вучэньне ў роднай мове. — Гэта — выходны пункт". — Але... „уладжаньне гэтае справы будзе вымагаць многа часу і працы"... „Падрыхтоўка ўжо распачата".

Мае быць зьвернена ўвага, і на сярэднія школы — беларускія гімназіі. У віленскай гімназіі, шмат пацярпеўшай ад апошніх арыштаў, п. міністар „сцьвярдзіў паважныя нястачы". Вось ён і лічыць патрэбным „прыступіць да рэарганізацыі аднэй з беларускіх гімназіяў, каб паставіць яе на вышыні заданьняў яе, — а гэта дасьць ей „правы публічнасьці", — знача, паставіць нароўні з польскімі дзяржаўнымі школамі.

„Што-ж да народных школаў, дык тут падставай будзе бесстароннае „збаданьне" волі насяленьня. Яна была ўжо выяўляна і мусіць быць узята пад развагу". — Ну, як наша школьная ўлада „бадала" ў 1925 годзе волю бацькоў, якія падалі дэклярацыяў на 412 беларускіх школ вясной 1925 году, — нам ведама лішне добра: пасьля „баданьня" аказалася, што беларусы... зусім ня хочуць роднае школы! А вось і цяпер да нас даходзяць весткі з вёскі аб тым, якімі спосабамі (пужаньнем і т.п.) прымушаюцца дэкляранты адракацца ад роднае школы і пісацца на... польскія. Дык, калі і цяпер „баданьне" волі дэклярантаў будзе рабіцца тымі-ж урадоўцамі і тымі-ж спосабамі, як у 1925 годзе,—клапаціцца п. міністру аб беларускія школы ня прыдзецца...

Пакінуўшы старых, дазнаных паляпізатараў „правяраць" волю бацькоў, п. міністар заявіў журналістам, што ўжо распачаты крокі дзеля апрацаваньня праграмаў для беларускіх народных школаў і падрыхтоўкі вучэбнікаў. І — як відаць — пакуль-што гэтай падрыхтоўкай і мае заняцца школьная ўлада, грунтуючыся... на аслаўленых „двуязычных" (польска-беларускіх) школах.

У мінулую нядзелю адумысная камісія пры куратарыуме ў Вільне запрасіла на сваё паседжаньне ў гэтай справе некалькі польскіх „экспэртаў", ды чатырох беларусаў: А. Трэпку, Я. Станкевіча, І Дварчаніна і А. Луцкевіча. Камісія, займаючыся справай праграмаў і ўчэбнікаў для будучых беларускіх і двуязычных школ, хацела даведацца пагляды беларускіх культурных дзеячоў на рад зьвязаных з гэтым пытаньняў.

На першым месцы стаяла справа шрыфту, якім маюць карыстацца школы пры вучэньні ў беларускай мове. Прадстаўнікі палякоў, згаджаючыся, што польская ўлада ня можа гвалтам навязываць беларусам той ці другі шрыфт (лацініку, ці гражданку), усё-ж высказываліся ў тым духу, што трэба пачынаць навуку на лацінцы, а толькі мо' ў чацьвёртым годзе вучэньня знаёміць дзяцей з гражданкай. Прадстаўнікі беларусаў згодна баранілі той пагляд, што трэба пачынаць з гражданкі, бо лацінікі дзеці навучацца ўсё роўна. як пачнуць вучыцца польскае мовы.

У справе навучаньня польскае мовы, як дзяржаўнае, беларусы высказаліся за тое, каб пачынаць яго з 4-га году навукі, а найхутчэй—з 3-га, дый то з варункам, што навука першы год будзе весьціся толькі ў форме польскіх гутарак, а не сыстэматычнага выкладу польскае мовы. Пагляды палякоў падзяліліся: адны стаялі за другі год, другія (праф. Масоніус)—за трэці.

Рашуча выступаў проці двуязычнае школы праф. Масоніус, падтрыманы, ведама ж, беларусамі, а навет, некаторымі палякамі. Але прадстаўнікі школьнае ўлады выясьнілі, што высказаныя тут пагляды ў гэтай справе нічога ня зьменяць, бо двуязычныя школы ўсё роўна будуць адчынены, згодна з „языковым законам" з 31-га ліпня 1924 году.

Разгляд праграмаў беларускіх школ, якія мае адчыняць урад з восені, адложаны на чароднае паседжаньне камісіі.

Ці што з гэтага выйдзе? Трудна гадаць. Той факт, што гэная „падрыхтоўка" распачалася пасьля разгрому Грамады і раду культурных установ. выклікае думку, што ўсе гэтыя гутаркі маюць на мэце аслабіць нязвычайна цяжкае ўражаньне ў масах з прычыны зробленых беларускаму руху ўдараў. П. Куратар Рыневіч заявіў у камісіі, што цяпер у ягоным вокрузе (віленскім) ёсьць 17 „двуязычных" школ, а ўвосені іх — а таксама беларускіх—мае быць у некалькі разоў больш. А тымчасам нешта ж нічога ня чутно аб паважнай падрыхтоўцы беларускіх вучыцельскіх сіл, без якіх школы адчынены быць ня могуць! Дык учасьце беларусаў у працы камісіі трэба разглядаць, як доказ добрае волі іх працаваць над зьдзейсьненьнем дамаганьняў усяго беларускага народу, хоць і без вялікае веры ў вынікі працы...

Выступленьне проці пас. Воевудзкага.

У папярэднім нумары нашае газэты мы ўжо падалі кароценькую вестачку аб прэсавым паходзе проці пасла Воевудзкага, тварца і павадыра Незалежнае Хлопскае Партыі. Характэрна, што паход гэты пачаўся акурат пасьля таго, як польская буржуазная прэса абліла бяскарна гразёй павадыроў Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады і нашых выдатнейшых культурных дзеячоў. Ня менш характэрна, што проці пасла Воевудзкага выступіла ўрадовая прэса і прадстаўнікі ўраду, якія яго бэсьцяць за тое, што... служыў гэтаму-ж самаму ўраду, супрацоўнічаючы з II аддзелам генеральнага штабу!

Што ў часе вайны служыў, як адзін з самых гарачых пілсудчыкаў, ды што і пасьля — у пачатку сваей пасольскай працы — інфармаваў II аддзел аб настроях сярод „меншасьцяў", — ад гэтага пасол Воевудзкі не адракаецца. Але-ж галоўнай віной яго ў вачох улады ня можа быць тое, што ён быў ей некалі карысным, а хіба тое, што перастаў быць такім! Прынамся сама ўлада сцьвярджае, што Воевудзкі супрацоўнічаў з ёй канчаючы 1923 годам.

Аб гэтай яго працы. як выясьняецца ведала ўся партыя Вызваленьня, ды тады ніхто з яго партыйных калегаў-вызваленцаў, да ліку якіх належаў і цяперашні віцэ-прэмер Бартэль, ня бачыў у гэтым нічога ганебнага. „Дагледзілі" гэта цяпер, калі Воевудзкі пачаў змагацца з сваімі былымі таварышамі.

Маршалак Сойму Ратай вызначыў свой „дысцыплінарны" суд з трох паслоў — палітычных ворагаў Воевудзкага. Воевудзкі пратэставаў проці складу суда, але бяз вынікаў. Тады ён патрэбаваў, каб той суд быў прынамся адкрыты і публічны, ці каб хоць пусьцілі на яго „мужаў даверыя" падсуднага. Але на тое суд сваей згоды ня даў.

Характэрна, што газэты, якія пачалі паход проці пасла Воевудзкага, вінавацілі яго ў тым, што ён быццам адначасна служыў і II аддзеле, і... ГПУ (раней — чрэзвычайка ў СССР). Пасол Воевудзкі патрэбаваў, каб маршалкоўскі суд разгледзіў і гэтае пытаньне,—але і на гэта суд ня прыстаў.

Мала таго; каб разьбіць супольны сацыяльны фронт працоўных Польшчы, тыя-ж газэты падавалі весткі, быццам Воевудзкі прычыніўся да арыштаў грамадаўскіх паслоў. Проці гэтага рашуча запратэставаў апошні з астаўшыхся на волі паслоў Грамады, Сабалеўскі, які выпусьціў камунікат, дзе, паміж іншым, кажа:

„Урад, ня маючы доказаў проці арыштаваных паслоў, стараецца ўзлажыць адказнасьць за арышты беларускіх паслоў на пасла Воевудзкага. Гэта — хітры ход, разьлічаны на абаламучаньне публічнай апініі. Бо-ж кожны зразумее, што абвінавачаньне ў даносе на Грамаду — пасла Воевудзкага, сябры Незалежнае Хлопскае Партыі — гэта абсурд. Зьвяга, распачатая проці пасла Воевудзкага, зьяўляецца далейшым крокам у перасьледаваньнях, што валяцца на соймавую апазыцыю".

Характэрна, што беларускія сельсаюзьнікі і хадэкі занялі ў справе пасла Ваевудзкага зусім салідарнае з урадам і польскай буржуазнай прэсай становішча: і „Сялянская Ніва" і ксяндзоўская „Беларуская Крыніца" абліваюць п. Воевудзкага гразёю, старaючыся ўкусіць пры гэтым ненавісную ім Грамаду і яе прэсу. Становішча гэтае — паміма асабістых разрахункаў кс. Станкевіча з Воевудзкім яшчэ з часоў калатні між імі на выбарах у Сойм—зусім зразумелае: абедзьве групы йдуць у хвасьце польскага фашызму...

Але вось у апошнія дні стаўся факт, які паставіў у вельмі нялоўкае палажэньне ня толькі пачынальнікаў паходу проці Воевудзкага, але і іх беларускіх падбрэхівачаў: бо-ж у маршалкоўскі суд неўспадзеўкі зьявіўся ведамы ў Вільні дэмакратычны дзеяч—сябра рэдакцыі поў-урадавае часопісі „Кур'ер Віленьскі", грам. Сьвяневіч, які заявіў, што **гэта не Воевудзкі пісаў для II аддзелу генар. штабу даклады аб беларускім руху** (—наагул прыхільныя для беларусаў!), а — ён, **Сьвяневіч**... Дык выйшла, што ўдары, назначаныя каню, папалі... аглоблям: грам. Сьвяневіч зьяўляецца непрымірымым **сацыяльным ворагам і Воевудзкага, і Незалежнае Хлопскае Партыі, і асабліва—Грамады**. Наадварот, ён вельмі блізкі ідэйна да кірунку сельсаюзьнікаў і хадэкаў, якіх увесь час бараніў у „Kur. Wil.", трэбуючы ад ураду рашучае барацьбы з Грамадой.

Цікаўна: як выйдуць з гэтага „нялоўкага налажэньня" польскія і беларускія ўчасьнікі паходу проці Воевудзкага?!

Камунікат „Незал. Хлопскай Партыі".

Клюб „Незалежнай Хлопскай Партыі" — у адказ на рэвэляцыі „Глосу Правды" аб п. Воевудзкім — выдаў Камунікат, з якога падаем некаторыя мейсцы.

Камунікат сцьвярджае, што Клюб даўно ўжо чакаў на гэты „удар". Яшчэ напярэдадні артыкулу ў „Голасе Правды" адзін выдатны пілсудчык пагражае — у прысутнасьці іншых паслоў, што з былым пілсудчыкам — здрайцам будуць добрыя парахункі...

Клюб сцьвярджае, што ўся дзеяльнасьць п. Воевудзкага яму добра ведама. Клюб ведае яго, як найбольш чэснага ды ахвярнага барацьбіта за народную справу, зусім незацікаўленага грошмі. Ён аддаў дарма сваю зямлю сялянам; ён першы націснуў на сяброў Клюбу, каб аддаваць вялікшую частку пэнсіяў на партыю, абмяжаваўшы свой асабісты бюджэт толькі неабходным... Усім, а перадусім партыйным уладам „Вызваленьня" было добра ведама, што п. Воевудзкі быў афіцэрам II Аддзелу Ген. Штабу — не ў „дэфэнзыве", але—у сэкцыі нацыянальных меншасьцяў і прэсы. Было ведама таксама, што і пасьля выбараў ён, наіўна веручы ў магчымасьць атрымаць для нацыянальных меншасьцяў уступак — шляхам уплыву на магутны ў Польшчы Ген. Штаб, — працаваў далей для гэтай сэкцыі, дастаўляючы ей не паліцэйскае, але рэчавае палітычнае асьвятленьне беларускай справы. Цяпер сам п. Воевудзкі першы дамагаецца — апублікаваньня гэтых яго дакладаў.

Над усімі грашмі за гэтыя рэфэраты быў поўны партыйны кантроль: ніякіх асабістых карысьцяў з гэтага ня меў. „Для тагдышняга становішча п. Воевудзкага, як пілсудчыка, і ўсіх нас як вызваленцаў, якія яшчэ верылі у ролю Пілсудскага, як павадыра людовай Польшчы і рэалізатара волі для меншасьцяў, — супрацоўніцтва п. Воевудзкага ў „сэкцыі нац. меншасьцяў" II Аддз., якая злучыла ў адно ўсіх пілсудчыкаў дый была інструмэнтам самаго марш. Пілсудскага, гэ-ая праца тагды была зусім „зразумелай". — тЗ тым большай пагардай" Клюб адкідае ўсе „бвінавачаньні цяперашнімі пілсудчыкамі бы-а лага пілсудчыка, ды верыць, што гэты напад — „не нарушаць даверыя да яго з боку шырокіх сялянскіх масаў"...

Ліст Камуністычнага Клюбу.

Як падае „Warszawianka", Камуністычны Клюб выслаў цікаўны ліст да клюбу „Незалежнай Хлопскай Партыі. Сцьвярджаючы, што „п. Воевудзкі быў да нейкага часу выдатным пілсудчыкам дый што пакінуў гэты лагер, як толькі пераканаўся, што гэта — лагер клясавых ворагаў сялян і работнікаў". Пісьмо прадбачыць, што буржуазная прэса пэўна выкарыстае рэвэляцыі проці пасла Воевудзкага, але „работнікі ды сяляне, як сьлед, ацэняць гэтую цёмную работу", захоўваючы надалей сваё поўнае даверые да адважнага ды ахвярнага свайго павадыра

Роля „Вызваленьня".

Пасол Галка выясьніў на паседжаньні Сойму, чаму яго цяпер, так спазьніўшыся, „выключылі" з партыі „Вызваленьне". Перадусім ён сам яшчэ раней выйшаў з партыі. Але цяпер ён заявіў, што ня будзе ўкрываць ад маршалкоўскага суду тое, што п. Воевудзкі, як быў вызваленцам, аддаваў грошы, атрыманыя ад II Аддзелу Штабу, у партыйную касу „Вызваленьня", ды што аб гэтым ведалі партыйныя ўлады „Вызваленьня"...

Дык вось за гэта „Вызваленьне", зазлаваўшыся на пасла, „выключыла" яго з партыі...

На судзе п. Галка пацьвярдзіў усё гэта.

Дапрошаны судом былыя сябры Управы Вызваленьня.— Тугутт „нічога ня ведае аб грошах п. Воевудзкага". П. Хомiньскі ведае, што п. Воевудзкі даваў грошы, але—на выбары... (Цяпер і мы ведаам, скуль на „вызваленскую" агітацыю сярод беларусаў ішлі грошы ў часе выбараў). Сьведка баранавіцкі стараста Кульвіц, былы агент II Аддз. Штабу, сцьвярдзіў, што „даклады Воевудзкага былі папросту бальшавіцкія, дый больш трэбавалі для беларусаў, чым яны самі.

На судзе п. Воевудзкі паказываў квіты, атрыманыя ад уладаў „Вызваленьня" на грошы, якія ён даваў—як перад выбарамі, таксама і пасьля выбараў...

П. Галка сцьвярдзіў, што, як сэкрэтар „Вызваленьня", атрымліваў грошы... ад II Аддзелу, аб чым добра ведаў п. Рудзіньскі (адзін з павадыроў „Вызваленьня")...

Адмова ад ордэраў.

Пасол Воевудзкі адаслаў марш. Пілсудскаму ўсе адзнакі ваенных ордэраў з часоў яго службы ў войску і працы ў P. O. W. (польскай вайсковай арганізацыі) — у знак пратэсту проці паднятага проці яго паходу.

Водгукі арышту беларускіх паслоў.

Як паведамляе „Rzeczpospolita", камуністычная фракцыя ў нямецкім парляманьце паслала прэм'еру Пілсудскаму тэлеграму з пратэстам проці разгрому Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады і арышту беларускіх паслоў. Нямецкія дэпутаты-камуністы бачаць у гэтым далейшы працяг барацьбы польскага ўраду з беларускім работніцкім рухам.

Як паказуюць польскія газэты, у Менску—пасьля атрыманьня вesткі аб масавых арыштах у Зах. Беларусі—адбылася вялізарная дэманстрацыя пратэсту, у якой прынялі ўчасьце 12.000 душ.

У Польшчы.

Новы „бацька нацыянальных меншасьцяў".

„Роботнік", падаючы вестку аб кандыдатуры палкоўн. Вал. Славэка на становішча „віцэ-міністра для спраў нацыянальных меншасьцяў", інфармуе аб тым, што гэты кандыдат быў у часе вайны з бальшавікамі шэфам II аддзелу (дэфэнзывы) штабу генарала Шэптыцкага. У канцы газэта дадае, што—„з зьдзіўленьнем даведалася аб тым, быццам палк. Славэк — знаўца меншасьцёвых спраў, дый што спэцыяльна цікавіцца гэтым пытаньнем". Як ведама, пакуль што палк. Славэк уваходзіць у склад „габінэту віцэ прэм'ера Бартля", як яго „ўрадовец дзеля асаблівых дaручэньняў". Можна сказаць, што справа меншасьцяў цяпер наагул „у добрых руках".

„Таварыш Голувко" запраўдны бюракрат.

Ведамы пэпэсаўскі дзеяч у справах меншасьцяў „Таварыш Голувко" нарэшце атрымаў добрую пасаду: ад 1 сакавіка ён займае мейсца шэфа Усходняга Дэпартаманту Міністэрства Заграніčных Спраў.

А пэпэсаўскія павадыры ў Сойме ды ў сваей газэце ўсьцяж кажуць ды пішуць, што іх партыя—„рашуча перайшла ў апазыцыю".

Зьмены ў „палітычнай адміністрацыі".

Як пішуць газэты, начальнікам „Аддзелу Бясьпечнасьці" (дэпартаманту паліцыі ў Міністр. Унутр. Спраў) мае быць назначаны былы шэф віленскай палітычнай паліцыі п. Кавэцкі, які апошні час быў толькі заступнікам начальніка гэтага аддзелу.

Вільня наагул мае добрую меру цяпер у Варшаве.

„Справедны акульнік" мін. Бартля.

Пакідаючы становішча міністра рэлігіяў і публічнай асьветы, п. Бартэль выдаў да школьных уладаў „акульнік" (цыркуляр) такога клерыкальнага зьместу, якіх не выдавалі найслаўнейшыя міністры „народнаго просвѣщэнія" за часоў царызму. Цыркуляр аддае рэлігійнае сумленьне, якое паводле Канстытуцыі лічыцца „вольным", ня толькі вучняў, але пасрэдна і іх бацькоў—пад „нагляд" ксяндзоў ці іншых „духоўных айцоў". Цікаўна, паміж іншым, што ўсе вучні абзываюцца хадзіць на споведзь да ксяндзоў—тры раза ў год. Навет за царызмам вымагалася—толькі раз, дый каталіцкая царква вымагае ня больш!

Масавае звальненьне з арміі генаралаў і афіцэраў.

На падставе новага пэнсіённага закону, які прадбачыць ранейшы, як дагэтуль, тэрмін для службы вышэйшых чынаў польскай арміі, — Дэкрэтам Прэзыдэнта з 5-га лютага звольнены з чыннай службы ў арміі шмат вышэйшых афіцэраў. Гэтак звольнены: 10 генаралаў дывізіі, 19 генаралаў брыгады; апрача таго, у пяхоце—31 палкоўнік, 40 падпалк., 11 маёраў і 4 капітаны, а ў кавалерыі — 7 палк., 15 падпалк., 8 маёраў, 2 паруч. У артылерыі звольнены 14 палк., 9 падпалк., 3 маёры і 3 капітаны. Усяго разам—каля 500 афіцэраў розных радоў аружжа...

Гэткім чынам мае быць „адмалоджана" польская армія, кажуць пілсудчыкі. Эндэкі з сваім „абозам" кажуць, што гэта—„чыстка праціўнікаў Пілсудскага ў арміі"...

Мы павінны толькі сцьвярдзіць, што гэтая „чыстка" перадусім ляжа лішнім цяжарам на дзяржаўны скарб: усім гэтым адстаўным афіцэрам ды генаралам прыдзецца плаціць вялізарныя эмэрытуры...

Пэпэсы абураны!...

„Роботнік" абураецца на ўрад. — Урад стварыў пры Гаспадарчым Камітэце Рады Міністраў рад „дарадчых камісіяў", паміж іншымі—і „дарадчую камісію Працы", у якую П. П. С. дала сваіх „найлепшых знаўцаў", у тым ліку і старшыню тав. Земенцкага. Гэткім чынам П. П. С. ахвяравала ўраду сваё фактычнае супрацоўніцтва, хаця ўдае, быццам стаіць у апазыцыі да ўраду. Але вось „Роботнік" сцьвярджае, што ўрад ня толькі не ацаніў ахвярнасьці пэпэсаў, але папросту—не зварачае ўжо ніякай увагі на гэтую „камісію тав. Земенцкага", ды зрабіў з яе для сабе—„параванік без значэньня".

„Самаўрадавая Рада".

Нарадзілася яшчэ адна „Рада", якая мае заступіць парлямант у Польшчы: „Самаўрадавая". Міністэрства Унутр. Спраў, пры баку якога будзе „даваць апінію" гэтая Рада ў справах жыцьця самаўрадаў, ужо падало праект яе ў Раду Міністраў.

Урадавая „Рада" дык ужо нарадзілася, але вось закону аб самаўрадах дагэтуль няма!

Ад 1923 году яшчэ ня можа вылезьці з камісіі „кернікаўскі" праект закону!

Падаюць з голаду на вуліцах сталіцы.

У апошніх №№ „Роботніка" зарэгістравана шмат выпадкаў паданьня з голаду людзей на вуліцах Варшавы.

Што да самагубстваў, дык больш паловы іх маюць прычынай галіту ды бяду, ці—той-жа голад...

Выключэньне пасла Галкі з „Вызваленьня".

Слаўнае „Вызваленьне" страціла яшчэ аднаго пасла ў Сойме. Пасол Галка выключаны з партыі—за нейкія махінацыі пры публічных работах, у якіх ён прымаў учасьце, як прадпрыемца. Партыя запыталася ў пасла Галкі, ці праўда ўсё тое, аб чым яна даведалася. Той адказаў... маўчаньнем! Тады і выключылі.

Гэткім чынам—ад вялікага клюбу з 70 з лішкам сяброў асталося толькі ўсяго—23.

Заграніцай.

Новыя арышты камуністаў у Літве.

У Літве „выкрыта" новая арганізацыя камуністаў у Вілкаміры, дзе арыштаваны 30 асоб.

Англійскі дыплямат у Коўне.

У Коўну прыехаў англійскі пасол пры балтыцкіх дзяржавах, п. Войгані, які меў даўжэйшую гутарку з прэзыдэнтам Сьметонай. Літоўскія газэты пішуць, быццам ён крэпка націскаў на прэзыдэнта, каб той распачаў нарэшце доўга чаканую ад Літвы Эўропай мірную палітыку адносна да Польшчы...

Цікаўная рэвэляцыя.

Як піша адна з фінляндзкіх газэт, былы начальнік літоўскай палітычнай паліцыі ў гутарцы з шэфам такой-жа паліцыі фінляндзкай, на запытаньне апошняга, заявіў што літоўскі пераварот 17 сьнежня зусім ня быў выкліканы раскрытымі паліцыяй рыхтаваньнямі да камуністычнага перавароту. А ведама, што гэты матыў якраз быў выдуманы замахоўцамі пасьля ўдачы замаху!

Паразуменьне ў справе нямецкіх крэпасьцяў на Усходзе.

„ПАТ" паведаміў, што між Радай Паслоў і нямецкім урадам, як мы і прадбачылі, дайшло ў апошні мамэнт да паразуменьня— у справе нямецкіх крэпасьцяў на ўсходняй нямецкай граніцы. Точных інфармацыяў яшчэ няма, але—быццам немцы згадзіліся на зьліквідаваньне пэўнай часткі гэтых укрэпленьняў.

Ляо-Дзе.

ВАРОНЫ і КАРШУНЫ.

(КАЗКА).

Паміж варонамі падняўся цяпер вялікі шум: старэйшыя былі здаволены, што каршун з нічым мусіў паехаць дамоў, а маладыя, паміж якімі было ўжо шмат зладзеек, хмурыліся.

— „Трэба было з ім дагаварыцца... Ен разумна гаварыў":—каркалі яны.

— „Дурні вы", ён хоча нас толькі ашукаць"...—грагалі старэйшыя. „З куніцай мы самі справімся, хай толькі ён нам не перашкаджае".

— „Справімся, справімся!",—дражніліся зладзейкі:—Ці ня думаеце можа, што і мы вам будзем проці куніцы памагаць"?

І запраўды, як толькі дзела дайшло да вайны з куніцаю, маладыя вароны сабраліся раптам у кучу і ісьці ў паход адказаліся. Самы горшы бунтаўнік была ў іх невялічкага росту варона, найбольшая гультайка і зладзейка. Няраз яна навет у сваіх варон крала то косьці, то кускі мяса. Пробавалі вароны яе біць і выганяць навет з табарышча, але нічога не памагала: зладзейка прыпільнуе, як вароны займуцца зьбіраньнем ежы ці пагоняцца за куніцай, і зноў у табарышча забярэцца. Дзіўная была гэта варона, яна навет крычала ня так, як усе — гра-гра-гра, а яг-яг-яг. Так яе і назвалі Яг. — І вось гэты Яг, назьбіраўшы сабе кумпанію з розных гультаёў, на вайну з куніцай ісьці адмовіліся.

— „Ня добра Ягу і яго кумпанію пакідаць у табарышчы адных",—сказала вялікая варона.

— „Але-ж і куніцу далей цярпець нельга",—адказалі ёй іншыя вароны. Яг то нічога: ён навет гнязда сабе яшчэ сталага ня зьвіў".

Парадзіліся вароны, парадзіліся, ды рашылі, што трэба з куніцай справу скончыць, не азіраючыся і не чакаючы на Яга і яго кумпанію. Вось і паляцелі на вайну.

А Яг з сваей кумпаніяй гэтага толькі і чакаў. Не пасьпелі вароны адляцець і паўвярсты ад табарышча, а ён ужо са сваімі сябрамі ў самых лепшых гнёздах і засеў.

— „Хай"—кажа—дурні ваююць з куніцай, а нам і так добра".

— „Трэба было ім з каршуном дагаварыцца, тады-б усё добра было, а так нічога яны куне ня зробяць!" — гавора якаясь падліза Ягу.

— „Праўда",—думае сабе Яг,—„з куніцай то яны нічога можа ня зробяць, але як вернуцца назад, то нас з гнёздаў павыкідаюць".

І прышло яму раптам у галаву, што ня блага б было з каршуном дагаварыцца, тады б іх ня толькі з гатовых гнёздаў вароны ня выкідалі-б, а наадварот: мусілі б яго ў-ва ўсім слухацца. Толькі ён гэта падумаў, як глянь: у тое гняздо, дзе ён сядзеў, каршунёнак ляціць! Задрыжэў ад страху Яг і думае: „Ну прышла мая апошняя хвіліна"! ды ад страху сам ня ведае, што рабіць, — навет і крыкнуць не патрапіў.

Засьмяяўся радасна з падцішка каршунёнак: рад што яго баяцца! Ды й кажа:

— „Пахвалёны будзь, пане Яг. Нябожчык мой пан тата Каршун нізка кланяецца вашмосьці. Паміраючы, ён казаў, што пан дужа разумная варона, а мы, каршуняты, дужа рады, што пан з гэнымі дурнямі на куніцу не пайшоў".

— „Дзякую вам каршунам за памяць аба мне",—адказаў Яг і запнуўся, ня ведаючы, што яму больш сказаць каршунёнку.

— „Удзячныя за панаву і панскіх слуг спагаднасьць да нас каршуноў у нашых цяжкім змаганьні з куніцай і помнячы, што куніца варонам шкоды робіць больш, чым каршунам—прапануе наш каршуні збор пану Ягу сваю помач у вайне з куніцай і з панскімі непрыяцелямі варонамі, а пан мусіце нам абяцаць памагаць таксама.

— „Разумна ён кажа"—шапнула на вуха Яга якаясь зладзейка варона, усьцешыўшыся, што і яна трохі ў гэтай вадзіцы мутнай наловіць рыбкі.

— „А дзеля таго, што, пасьля сьмерці нашага пана таты Каршуна мы каршуняты не абабралі сабе яшчэ нікога за старшага, прапануе наш каршуні збор пану Ягу ажаніцца з нашай каршунішкай, прыгожанькай сіроткай па пану тату, ды разам з ею надзець карону нашага нябожчыка пана таты Каршуна"...

— „Ды я-ж жанаты"!—адказаў з жахам Яг.

— „Гэта вы пан па вароньняму закону жанаты, але па нашаму закону, каршуньняму, не жанаты, спакойна і можаце жаніцца яшчэ раз з каршунішкай па закону нашаму".

— „Але-ж я вамі каршунамі загадаваць не патраплю"!—маліўся перапужаны Яг. „Мяне навет вароны ўсе слухаць ня хочуць, а зараз могуць і з гнязда выкінуць".

— „І гэта ўсё не бяда. Ажаніся толькі пан з каршунішкай,—усё будзе добра! Правіць і загадываць варонамі і слабейшымі каршунамі будзе ад панавага імя збор нашых найлепшых і найспрытнейшых каршуноў".

— „А я ж што буду рабіць"?—пытаецца Яг.

— „Нічога. Дадзём пану прыгожае каршуньняе гняздо, будзем пана Яга і яго жонку каршунішку добра карміць і пільнаваць, каб яго ніхто прыпадкам не патурбаваў, а пан Яг пазволіце нам за гэта сяліцца ў гэтым вось гушчары".

Падумаў з хвіліну Яг ды і кажа.

— „Добра, я згаджаюся".

Як пачулі гэта рэшта варон зладзеек так і задрыжэлі ад злосьці.

— „А то ты гэткі, то ты гаворыш толькі аб сабе, а аб нас не!.. Пачакай-жа"!.. закрычэлі яны на ўсе галасы і ўжо махнулі крыльлямі, каб ляцець да рэшты варон.

Каршунёнак аднак і тут знайшоў лек.

— „Пачакайце,—кажа ён да іх. — „Мы аб вас не забыліся, але ня можна-ж гаварыць аб усіх разам. Наш каршуні збор падумаў і аб вас. Вы будзеце памагаць нам правіць і загадаваць рэшткай варон, а за гэта пан Яг дасьць вам ня толькі самыя лепшыя дрэвы на гнёзды, але і дасьць вам іх многа на запас — дзеля будучых вашых дзяцей, унукаў і праўнукаў. Далей, наш каршуні збор, калі вы будзеце добра для нас старацца, пазволе вам насіць наш каршуні тытул і пазволе вам жаніцца з каршунішкамі. А што найважнейшае, то гэта тое, што мы, каршуны, паможам вам прымусіць рэшту варон зьбіраць вам на яду смачных чарвякоў і жукоў".

— „Ен добра кажа" — грагнула адна варона.

— „Чаго-ж яшчэ табе лепшага трэба"?—дадала другая.

І вось калі вароны, ня могучы ніяк выгнаць куніцу з яе дупля, вярнуліся к сабе ў табарышча, там ужо шнырaлі каршуняты, а зладзейкі вароны, услужліва кланяючыся, наказывалі ім яшчэ не занятыя пад гнёзды дрэвы і тыя гнёзды, якія належылі варонам-ворагам каршуноў.

— „А гэта-ж што значыць? пытаецца варона-начальнік зьдзіўлена.

— „А гэта, бачыце",—адказывае ёй варона падліза—„мы дагаварыліся з каршуня-

Ад 1 лютага аднačасна ліквідуецца Міжсаюзная ваенна кантрольная Камісія, якая, седаючы ў Бэрліне, вымагала вялікіх выдаткаў ад нямецкага скарбу ды наагул абурала нямецкую амбіцыю, як знак паняволеньня пераможцамі. Нямецкая прэса, выражаючы радасьць з прычыны гэтага, піша, што цяпер усе высілкі трэба зьвярнуць на — скасаваньне акупацыі нямецкай зямлі ўздоўж Рэйну, а пасьля — дабіцца перагляду ўсходніх граніцаў...

Новы нямецкі ўрад у Рэйхстагу.

Новы нямецкі ўрад атрымаў у Рэйхстагу вотум даверыя—235 галасамі проці 174. Проці ўраду галасавалі—дэмакраты, сацыял-дэмакраты, камуністы, а таксама—крайнія правыя „людоўцы“ і былы канцлер Вірт—з каталіцкага Цэнтру, які цалком увайшоў у ўрадавую коаліцыю. Устрымаліся ад галасаваньня 18 паслоў.

Міністар Штрэзэман едзе на адпачынак—да Мусоліні.

Міністар Штрэзэман 6 лютага едзе ў одпуск—на адпачынак — на францускую Рывьеру (пабярэжжа каля Ніццы). Але ёсьць чуткі, што адтуль пераедзе—на італьянскую, дзе мае спаткацца—дый ня раз—з Мусоліні.

Новая рэвалюцыя ў Партугаліі.

У Партугаліі выбухнула новая рэвалюцыя. Проці ўраду выступілі войскі ў найвялікшым пасьля сталіцы горадзе Олорто і іншых местах. Урад загадаў абстрэліваць Олорто. Некалькі павадыроў паўстаньня папалі ў рукі ўраду. Англійскія крыніцы падаюць весткі, памысныя для паўстанцаў. Наадварот, партугальскі ўрад паведамляе аб разгроме паўстанцаў.

Новы ўрад у Югаславіі.

У Югаславіі скончыўся ўрадавы крызіс—стварэньнем габінэту Узуновіча (радыкала). Гэта ўжо шосты раз Узуновіч творыць урад. Склад ураду азначае паразуменьне між сэрбамі, харватамі і славенцамі.

Усюды паразуменьне, а ў нас — „заваґненьне“...

Мак-Дональд аб англійскай палітыцы ў Кітаі.

Павадыр англійскіх сацыялістаў Мак-Дональд сказаў вялікую прамову аб кітайска-англійскім канфлікце, у якой заявіў, што для Англіі значна карысьней было-б „прызнаць поўную незалежнасьць Кітаю і раўнапраўнасьць яго. Тады targовыя зносіны Англіі з Кітаем разьвіваліся-б без усялякіх канфліктаў.

Як пабілі ды пагражаюць зусім выгнаць з краю, дык тады—„прызналі, што выгадней“—ня быць жываедамі.

Разрыў перагавораў між кантонскім урадам і Англіяй.

У Лёндане атрымана вестка аб сарваньні перагавораў між англійскім паўнамоцнікам у Ханькоў і кантонскім урадам.

На рад прапазіцыяў англійскага ўраду—з рознымі „ўступкамі“, кітайскі ўрад адказаў каротка але ясна: сьпярша далоў усе войскі ды караблі з кітайскай зямлі і з кітайскіх водаў, а пасьля—перагаворы.

Камуністычны замах у Шанхаі.

З кругоў кантонскага ўраду дайшла сэнсацыйная вестка, быццам у Шанхаі зроблены рэвалюцыйны замах, падрыхтаваны партыяй Куо-Мін-Таанг (кітайскія камуністы), які ўдаўся. — У выніку замаху генарал Фанг, англійскі найміт, уцёк, а яго войска разброена.

Японскія войскі едуць у Кітай.

5 ваенных караблёў атрымалі загад выехаць у кітайскія воды. Караблі вязуць войска.

Інструкцыя да правядзеньня „зямельнае рэформы“.

Гэтымі днямі ўрад апублікаваў так-званыя „пшэпісы выконаўчэ“ (інструкцыю) аб выпаўненьні закону аб парцэляцыі і асадніцтве, гучна названага законам аб „зямельнай рэформе“, хаця запраўднае зьмены зямельных адносінаў гэты закон ня суліць. Што-ж суляць гэтыя „пшэпісы“?

Мы йшчэ ня маем поўнага тэксту „пшэпісаў“ і дзеля азнаямленьня нашых чытачоў скарыстаем з разгляду іх, дадзенага органам „казённае апазыцыі“—„Работнікам“. У стацьцях п. Навіцкага (№№ 297 і 310) знаходзім наступныя інфармацыі аб асноўным зьмесьце „пшэпісаў“, з якімі аўтар меў магчымасьць пазнаёміцца йшчэ да іх апублікаваньня.

П. Навіцкі сцьвярджае перадусім, што праект „Выканаўчых Пшэпісаў“ зусім не вырашае задачы масавай шырокай працы ўраду над будаваньнем новага зямельнага ладу ў Польшчы.—„Праект займаецца толькі другараднымі справамі, драбязой у гэтай галіне... „Уводзячы пэўныя палёгкі абшарнікам у спэкуляваньні зямлёй, найважнейшых пытаньняў тасаваньня Закону да жыцьця—зусім не выясьняе“.

Праект „Пшэпісаў“, як сцьвярджае аўтар,—значна і вельмі пагаршае Закон, ці паляпшае яго—для абшарнікаў. Дый—ці-ж можна было спадзявацца чаго іншага—пасьля нячуванага ўзмацаваньня ў Польшчы за апошнія часы ўплываў клясы абшарнікаў?!

Прыкладаў гэтага аўтар падае шмат. Разгледзім з іх хаця пару.—

Напрыклад, Закон выразна кажа аб тым, што Зямельныя Управы маюць права паставіць абшарніку точныя варункі, на якіх павінна адбывацца парцэляцыя. Нарушэньне гэтых варункаў цягне за сабой—паводле Закону—прымусовую парцэляцыю: адабраньне ў казну маёнтку ды парцэляваньне яго коштам уласьніка, якому тады пакідаецца ня 180 (на Крэсах — 400) гэктараў, але усяго толькі 35. Гэтак злая воля абшарніка добра каралася Законам — на паперы. Але вось, п. Навіцкі сцьвярджае, што праект „Пшэпісаў“ аб гэтай кары, пагражаючай злоснаму парцэлятару, — не ўспамінае ніводным словам. Гэтым даецца поўны прастор злой волі абшарнікаў, якая і цяпер пануе на мясцох: бо-ж, як ведаюць юрысты, няма ніякай сілы ў законе, калі ў ім не пададзена **кара за яго нарушэньне.**

Другое з галоўных пытаньняў правільнай парцэляцыі, гэта — рэгуляваньне цэнаў на зямлю.

§ 72 Закону выразна забараняе парцэлятарам падбіваньне спэкуляцыйных цэнаў на зямлю. Трэбуючы, каб цана парцэляванай зямлі ня была вышэй цаны на зямлю ў маёнтках, прадаваных ня часткамі, а цалком, у тэй жа ваколіцы. Зямельныя Управы на мясцох—пад націскам абшарнікаў — наагул ня лічацца зусім з гэтым загадам Закону. Дык, здавалася-б, „Пшэпісы“ павінны былі-б зьвярнуць увагу на гэтыя надужыцьці ў першую чаргу. Але, як сцьвярджае той-жа Мар. Навіцкі, у праекце „Пшэпісаў“ аб гэтай „дробязі“ ня ўспомнена зусім. Гэтак „абшарнікам“ пакінута надалей фактычнае „права“ абдзіраць мясцовае насяленьне дый адкідаць беззямельных хлебаробаў ад набываньня дзялянак. Аўтар піша, што цэны на зямлю падбіты дзеля гэтага на 100 прац.—накруг. Але нам ведамы шмат выпадкаў (дый сам „Работнік“ усьцяж падае масу фактаў „дзікай парцэляцыі“), у якіх цэны падбіты **больш, як у тры разы!**. (Напрыкл. уласьнік Сонін — ў Варшаўскім пав.—браў па 2000 злот. за гэкт., калі навакол цэны стаялі 600—800 злот. — „Роб.“ № 244).

Яшчэ.—Закон наказывае, каб цана зямлі парцэляваных урадам маёнткаў адпавядала **запраўднай вартасьці зямлі.** Праект „Пшэпісаў“ кажа, што Управы **павінны браць цану, якая стаіць на рынку**, хаця гэта — пярэчыць яснаму сэнсу Закона.

Яшчэ прыклад.—§§ 72—74 Закону шмат гавораць аб тых крэдытах ды запамогах, з якімі мае пасьпяшыць дзяржаўная ўлада ў Польшчы — на аблягчэньне набыцьця зямлі маласільным хлебаробам.—Праект „Пшэпісаў“ аб гэтым ня кажа ўжо—ні слова.

Гэткім чынам,—сцьвярджае аўтар,— ніводная з галоўных падставаў прадбачанай ў Законе пляновай парцэляцыі ня вырашана ў „Пшэпісах“. „Пшэпісы“ зусім не ахоўваюць правоў ні інтарэсаў дробных арэндароў і дворных работнікаў ад тысячаў спосабаў, якімі карыстаецца абшарнік, каб ня даць зямлі сваім былым парабком. Бо-ж „скандалам зьяўляецца дадзенае абшарніку „Пшэпісамі“ права—самому выбіраць спаміж сваіх батракоў, каму ён мае ласку даць зямлю“... Ясна, што гэта дасьць абшарніку магчымасьць выбраць такіх, што **ня могуць** набыць зямлю, а адсунуць такіх, што могуць... А што значыць гэта права абшарніка ў нас, на беларускіх „крэсах“, ясна кожнаму.

Агульны вывад аўтара з агляду праекту „Пшэпісаў“ такі:

1. „Пшэпісы“ ўводзяць аграмаднае пагоршэньне таго палажэньня, якое было дагэтуль“.

2. „Пшэпісы“ ня толькі ня стрымаюць „дзікае“ парцэляцыі ды самаволі абшарнікаў, але, наадварот, замацуюць, як нешта „законнае“, усе тыя недарэчнасьці, надужыцьці і шкоды дзяржаве, якія рабіліся дагэтуль...

Да падпішчыкаў.

Просім усіх тых паважаных падпішчыкаў, каторыя маюць які-колечы інтарэс у адміністрацыі нашае газэты, прытрымлівацца гэтых правілаў.

1) Падпісную плату перасылаць беспасрэдна ў адміністрацыю з паказаньнем падробнага адрасу падпішчыка, а калі разам прысылаецца ад некалькіх падпішчыкаў, дык адрас кожнага падпішчыка і кольні ад каго грошы.

2) Пры ўсялякай перапісцы падаваць свой дакладны адрас, абавязкава з паказаньнем тае пошты, з каторае атрымліваеце газэту.

3) Пры перамене адрасу падаваць дакладна абодва адрасы — стары і новы, або: каму спыняецца і хто будзе атрымліваць надалей.

Цікаўная таблічка.

Адзін з паслоў падаў у сваей прамове ў Сойме цікаўнае параўнаньне заробкаў работніка ў Польшчы і ў іншых краёх Эўропы.

Калі прыняць за 100 (злотых ці іншых манэтных адзінак) найменшыя выдаткі, якія бязумоўна неабходны для падтрыманьня жыцьця работніка ў Польшчы (—паводле абліччэньня Галоўнай Статыстычнай Управы ў Варшаве), — дый паглядзець, што фактычна атрымлівае польскі работнік, за сваю працу, дык пабачым, што: спэцыяліст мэталіст мае ў Польшчы толькі — 59 адзінак, вуглякоп у Дамброўскім раёне—72, ткач у Лодзі—80.

Калі прымем за 100 адзінак даваенныя заробкі, дык будзем мець у сучаснай Польшчы заработную плату: польскага вуглякопа — 68 адзінак, нямецкага — 91, англійскага — 90. Польскага мэталісты — 72, нямецкага — 87, англійскага—95, аўстрыяцкага — 106. Польскага ткача — 70, нямецкага — 86, англійскага — 120, аўстрыяцкага—126.

Калі прыняць за 100 адзінак плату варшаўскага работніка ў 1914 г., дык цяпер атрымліваюць: варшаўскі работнік сярэдня — 70 адзінак, бэрлінскі—182, парыжскі — 117, венскі—149, лёнданскі—287.

Ці ж можа польскі работнік у гэткіх варунках купляць усё патрэбнае яму для падтрыманьня свайго жыцьця?... Ці ня будзе змушмны ён распачаць барацьбу за паляпшэньне свайго быту?!

ХРОНІКА.

Да справы заарыштаваных паслоў. Усе заарыштаваныя паслы-грамадаўцы, як ведама, знаходзяцца ў Лукішскім вастрозе ў Вільні, куды жонкі і сваякі прыносяць ім ежу. Паемлом дазваляюць пісаць пісьмы да сваіх і атрымліваюць ад іх пісьмы і газэты (апошнія—толькі польскія!).

Бачыцца з сваімі не даюць. Дагэтуль толькі аднаму паслу Мятле дазволілі пабачыцца з сваім братам.

Там-жа, на Лукішках, трымаюць і заарыштаваных культурных дзеячоў: старшыню Т-ва Бдларускае Школы (ён-жа дырэктар Віл. Белар. Гімназіі) Астроўскага, сэкрэтара гэнага-ж Т-ва Шнаркевіча, дырэктара Белар. Каап. Банку сьвяшч. Каўша. На Лукішках сідзяць і грамадаўцы: галоўны сэкрэтар Грамады Бурсэвіч, юрысконсульт Акінчыц, працаўнік Цэнтр. Сэкр. Назарук і інш.

Беларускі Каапэр. Банк. Ня гледзячы на зробленыя Белар. Каапэр. Банку ўдары (арышт сяброў дырэкцыі, кніг банковых і дакумэнтаў),—праца яго йдзе нармальна. Часова выбрана новая дырэкцыя ў складзе сяброў: Ігната Біндзюка, Івана Савіцкага і Міхала Заморына. Выдача ўкладаў ня спынялася ні на адзін дзень, ды паступілі трэбаваньні выдачы паложаных грошы толькі ад некалькіх асоб.

Вялікую шкоду Глыбоцкаму аддзелу зрабіла ўлада, забраўшы беспадстаўна вэксалі. 23 з іх з гэтае прычыны не маглі быць ані аплочаны сваячасна, ані апратэставаны. Замест заарыштаванага грам. Сакалоўскага кіруе аддзелам грам. Скурка.

Міністар асьветы ў Беларускай Гімназіі. 5-га лютага адбылася візытацыя Віленскае Беларускае Гімназіі панам Міністрам асьветы. Для „zbadania“ беларускага сярэдняга школьніцтва пан Міністар візытаваў гімназію аж каля... 1/2 гадз., (дослоўна: поў гадзіны), прабыўшы большую частку часу на лекцыі праваслаўнага Закона Божага, мусіць, думаючы, што моладзь беларуская вучыцца толькі малітваў ды сьвяшчэннай гісторыі. Праўда, пан Міністар на гэтай лекцыі

тамі ня толькі жыць у згодзе і дружбе, але і жыць у адным месцы“.

— „Вось яно што?!. Дык чаму-ж вы не ляцелі к ім у табарышча, а пусьцілі іх у наша?

— „К каршунам у табарышча адлятае Яг. Ён жэніцца з каршунішкай і будзе там жыць“—адказывае ім падліза.

— „А вы гэтаму і рады?! Дурні-ж вы!.. Ці вы ня бачыце, што яны забіраюць ад нас Ягу аднаго сабе за служку, а нам паслалі ўжо паноў паглядзеце колькі“!—і варона начальнік пачала лічыць: „Адзін, два, тры... сто... дзьвесьце... Э, ды, як відаць, іх і ня зьлічыш“...

— „Гэта што тут за зборышча“?.. — крыкнуў раптам грозна падляцеўшы каршун. „Імем яго міласьці караля каршуноў і вялікага князя варон, найясьнейшага пана Яга, усякія парады аб гэтым забараняюцца. Той-жа, хто гэтага загаду не паслухае, караны будзе сьмерцю, мяса яго аддадзена каршунам на яду, пер'е — варонам падлізам на гнёзды, а гнёзды непакор будуць аддадзены каршунятам“.

Пазелянела ў вачах варон ад гэтых слоў, думкі паблуталіся ў галаве, і самі ня ведаюць, што ім рабіць?— Справа ясная: ваяваць трэба з каршунятамі і з падлізамі, што аграбілі іх такім зладзейскім спосабам, а яны памарыліся ўжо і так, ваюючы з куніцай.

— „Дык вы паслухаеце загаду яго міласьці караля і вялікага князя Яга, ці не“? пытаецца ізноў грозна каршун.

Аглянуліся вароны, аж паміж імі і каля іх ужо каршунят і варон-падлізаў паўнюсенька! Вочы іх гараць якімсьці дзікім агнём, капцюры канвульсіўна сьціскаюцца — толькі і чакаюць, здаецца, каб учапіцца ў чыёсь пер'е. Бачаць вароны, што кепская справа: ня справіцца ім цяпер з аб'яднанымі сіламі сваіх здраднікаў і каршуноў; заплакалі ціха і пачалі разьлятацца па сваіх гнёздах. Глядзяць: аж у самых найлепшых гнёздах сядзяць ужо то жонкі варон-здраднікаў, то каршуноў.

— „Чаму гнёзды нашы пазанімалі“? — пытаюцца яны.

— „Вашы гнёзды?.. ха-ха ха... ось дык запраўды дурныя вароны! Вашы гнёзды вераб'і параскідалі, а гэтыя нам даў кароль Яг.

— „Але-ж якое ён меў права?!... Гэтаж гнёзды не яго, а нашы“...

— „Нічога мы ня ведаем аб вашых гнёздах, а вы тут нам галоў ня дурыце ды разьлятайцеся.—Чорт вас ня возьме, і новыя паробіце сабе гнёзды, а хто ня будзе слухацца, з тым паступім па загаду...

Бачаць вароны, што нічога ня зробіш: гнёздаў сілай не адбярэш пакуль-што. А вясна ўжо даўно на дварэ; цёплае сонца радасна глядзіць на зямлю, сьнегу амаль зусім няма. Пара думаць і аб дзецях. Пабедавалі вароны, падумалі, ды і рашылі новыя гнёзды строіць.

Тыц яны ў адно месца к незанятаму дрэву—месца не благое; але толькі сунулася варона з прутком у яго лапкі, як якісьці каршун ужо і крычыць, што гэта дрэва ім занята; кінуліся да другога дрэва—занята, к трэцьцяму—і там занята.

— „Якое занята, калі на гэтых дрэвах ніхто-ж гнёздаў не рабіў“?

— „Гэта ня важна:—у нас будуць дзеці, пасьля ўнукі, а там праўнукі, — для іх гэтыя дрэвы і пакідаем мы ў запасе“—адказала ім варона падліза.

— „А нам-жа дзе дзецца“?

— „Можаце па дзесяць гнёздаў на адным дрэве рабіць... Мы-ж у вась ня ўсе гнёзды забралі“...

І прасіліся вароны, і маліліся, што ім недзе гнёздаў рабіць,—нічога не памагае: на пустых дрэвах сяліцца ўжо не пазваляюць!

Хацелі некатарыя вароны кінуць гэтае табарышча і шукаць новага, але тыя, у якіх гнёзды засталіся незачэпленыя, не згадзіліся. Шкада ім кідаць гняздо, ды і месца ўжо старое, знаёмае, жыры вядомыя,—адным словам, родны край, тут і куст маці. А ў другім месцы—хто яго ведае, як будзе, ды і заняты ўжо ўсе лясы іншымі птушкамі.

І вось пачалі вароны віць сабе па два і па тры гнёзды на дрэве. Кепска і нявыгодна жыць гэтак. А тут дзеці з кожным годам прыбываюць і ім трэба месца.

Прыдумала якаясь варона папрасіць месца на дрэве для сваіх дзяцей у якойсь падлізы.

— „Добра“—кажа падліза—„могуць яны зьвіць сабе гняздо на маім дрэве троху ніжэй за маё, але за гэта яны будуць кожны тыдзень тры дні чарвякоў ды жукоў для мяне і маіх дзяцей насіць“.

Абідна стала вароне. Дай, думаю, папрашу дрэва ў каршуна якога. А каршун ёй і кажа:

— „Месца ёсьць, але дарма ня дам; калі на маім дрэве ніжэй за мяне зрабіць гняздо,—то трэба кожны тыдзень мне двух курчатак прынесьці ад гнязда, а калі хочаце, каб цэлае дрэва пустое заняць, — то мусіце мне за яго арэнды шэсьць курчат што-тыдзень прыносіць“.

— „Але-ж, паночку, мы курчат красьці ня ўмеем“!—адказваюць яму вароны.

— „Што за ня ўмеем“?... У няўмекі капцюры не калекі,—скажыце лепш, што вы гультаі“!—прашыпеў каршун.

Заплакалі вароны ад гора і кажуць адна аднэй:

— „Лепш будзем сяліцца ў падліз: усё-ж такі чарвякоў зьбіраць ня тое што красьці“. Але-ж усім не зьмясьціцца на старых дрэвах прышлося і каршунам пакланіцца.

Блага жылося варонам на дрэвах падліз, ня лепш і на дрэвах каршуноў. Не прынясе хай каторая з іх у назначаны дзень чарвякоў ці курчанё, падліза ці каршун і ўчэпліваецца ёй у пер'е. Папробуе варона бараніцца, гракне злосна падліза і з усіх бакоў каршуны ды падлізы лятуць; учэпяцца яны ў гаротніцу і чуць да сьмерці не заклююць.

— „Няма жыцьця, трэба ўцякаць кудысь“—думаюць сабе маладыя вароны, ды адна па аднэй і давай уцякаць у шырокі сьвет.

Агледзіліся падлізы і каршуны і гвалт падняли.

— „Як яны гэта сьмеюць“! — крычаць яны злосна: „А хто ім пазволіў табарышча кідаць? А чарвякоў ды курчат хто нам знасіць будзе“?

Паставілі каршуны і падлізы кругом табарышча і палёў для жыру варту—пільнаваць, каб ніводная варона без дазволу не ўцякла нікуды. Пасьмее толькі якая варона ўцякаць, — зловяць вартаўнікі на граніцы да сьмерці заклююць.

І рашылі каршуны і падлізы, што знасіць курчат і чарвякоў мусяць усе чыста вароны—навет і тыя, што зьбіўшы ў кучу па гнёздаў дзесяць дваццаць на адным дрэве, жылі яшчэ свабодна. Такіх незахопленых дармаедамі дрэў было ня шмат, але і іх пасьля гэтага падзялілі між сабою каршуны ды падлізы. Цяпер для варон пачалося сапраўднае пекла. Іх пачалі прадаваць, мяняць, дзяліць, пераводзіць з вароньняга табарышча ў каршуньняе і наадварот, а за кожнае непаслухмянства білі да паўсьмерці. У горы вялікім забыліся навет вароны, што іх прэдкі калісь вольныя былі і ня служылі прыгону ні каршунам ні варонам.

— „Так блага, відаць, і ў пекле ня будзе“—думаюць сабе бедныя вароны.

(Канец будзе).

праслухаў так-жа адзін беларускі вершык і прайшоўся па двух клясах. У выніку гэткай „szczegółowej“ візітацыі на другі дзень зьявілася ў „Kur. Wil.“ інтэрвю карэспандэнта гэтай газэты з п. Міністрам, інтэрвю вельмі цікавае і характэрнае. П. Міністр пасьля такой грунтоўнай візітацыі заявіў, што гімназія мае „wiele braków“ і далей, — што ён мусіць рэарганізаваць адну з беларускіх гімназій, каб паставіць яе на адпаведнай вышыні і даць ей правы.

Гэта заява прыпамінае тлумачэньне нядобрай памяці куратара Гонсёроўскага, які каб усправядлівіць сябе, калі гадоў пяць назад зачыняў літоўскую гімназію ў Сьвянцянах, а на месца яе адчыніў польскую, казаў, што літоўская гімназія была рассаднікам „ciemnoty“.

Базыльянскія муры адбіраюць. Найвышэйшы Суд у Варшаве 28-га студзеня абвясьціў аканчальны прыгавор у справе Базыльянскіх муроў у Вільні, у якіх месьцяцца беларускія культурныя ўстановы (гімназія, інтэрнат, музэй) і праваслаўная духоўная сэмінарыя. Гэтак, адначасна з ударамі, зробленымі беларускаму руху пад Польшчай апошнімі арыштамі беларускіх паслоў і культурных дзеячоў, беларускім установам пагражае новы ўдар: у судзе ўжо даўно ляжыць справа аб эксмісію (выкіданьне) гэтых установ з іх памяшчэньня. — Хіба-ж усё гэта зышлося не прыпадкова?

Разгром культурнае ўстановы. У панядзелак, 7-га лютага, паліцыя зрабіла рад вобыскаў і арыштаў сярод сяброў Навасьвецкага гуртка Т-ва Белар. Школы ў Вільні. Заарыштаваны сэкрэтар гуртка Хвалько. Захоплены пратаколы і ўсе дакумэнты, чым праца гуртка робіцца немагчымай. Узяты так-жа грошы, сабраныя з апошняе вечарыны ў салі Віл. Бел. Гімназіі.

Да сяброў Цэнтр. Гуртка Т-ва Белар. Школы. Даводзіцца да ведама ўсіх сяброў Віленскага Цэнтр. Гуртка Т-ва Белар. Школы, якія не заплацілі сяброўскіх складак за 1926 г., што ўзнос складак павінен быць закончаны да 15-га лютага г. г. Хто атрымаў паведамленьне Галоўнай Управы Т-ва Школы і да вызначанага тэрміну не заплаціць складак, будзе выключаны, згодна з § 12 статуту з сяброў Т-ва Школы.

Галоўная Управа.

Папулярныя лекцыі. У суботу 5-га лютага ў салі Т-ва Бнлар. Школы была прачытана лекцыя грам. Антонам Луцкевічам на тэму: „Уступленьне да беларускае літэратуры“. Лекцыяй гэтай грам. Антон Луцкевіч распачаў цэлы цыкль папулярных лекцыяў з Беларускай літэратуры. Прачытана гэта лекцыя была так жыва, так умела, быў падабраны матар'ял па форме, па зьместу, што публіка, напаўняючая салю, проста заслухоўвалася. Відаць было па твары кожнага слухача, з якой зацікаўленнасьцю лавіў ён кожнае слова лектава.

Калі так будуць чытацца і далейшыя лекцыі іншых лектароў, то трэба быць пэўным, што будуць прыцягіваць яны што-раз шырэйшыя кругі слухачоў.

Слухач.

Чародная лекцыя ў Цэнтральным Гуртку Т-ва Беларускае Школы (вул. Сьв. Ганны 2) будзе прачытана ў суботу 12-га лютага грам. В. Грышкевічам на тэму: „Праблема свабоды волі“. Пачатак у 7 гадз. увечары.

Сёлетнія культурныя юбілеі. Сёлета прыпадаюць тры літэратурныя юбілеі. Мінае 40 гадоў ад урадженьня Цішкі Гартнага, які жыве і творыць у Радавай Беларусі (прадстаўнік пралетарскага кірунку), Алеся Гаруна, памершага ў 1921 годзе (радзіўся 27-га лютага па ст. ст., ці 12-га марца па нов. ст. 1887 году). Ізноў-жа 25-га траўня (а па старому стылю—12-га траўня) прыпадаюць 10-ыя ўгодкі сьмерці Максіма Багдановіча.

Таварыства Беларускае Школы ўжо падрыхтоўваецца да абходу гэтых юбілеяў, найбліжэйшы з іх—Алеся Гаруна.

Безрабоціца ў Вільні. Згодна з тыднёвым рапартам, паданым у міністэрства грамадзкай апекі ў Варшаве, лік безработных за час ад 24 студзеня да 29 студзеня г. г. прадстаўляўся так: гутнікаў—21, мэталёўцаў 216, работнікаў будаўляных—603, іншых кваліфікаваных—1010, некваліфікаваных — 1408, работнікаў земляробаў — 273, і інтэлігэнтных працаўнікоў—1360, што разам выносіць—5278 на абшары дзейнасьці віленскага П. У. П. П. (Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy).

З усяго пададзенага ліку безработных, на карыстаньне падмогай маюць права толькі 1665, астальная ж большасьць безработных застаецца бяз жаднай дапамогі.

У параўнаньні з мінулым тыднем, лік безработных узрос на 43 чалавекі.

Беластоцкія ткачы. Як паведамляе „Robotnik“, беластоцкія ткачы распачалі акцыю за падвышку платы на 40 проц., пагражаючы—у разе адмовы — забастоўкай. Беластоцкія ткачы зьвярнуліся да прамысловых работнікаў у іншых местах, прапануючы наладзіць супольнае выступленьне.

Падзяка. 20-га студзеня 1927 г. адбылася вечарына Навасьвецкага Гуртка Т-ва Беларускае Школы ў памешканьні Віленскай Бел. Гімназіі, гдзе было згуляна дзьве камэдыі „Модны шляхцюк“ і „Пасланец“. Збор з вечарыны ў суме 139 зл. 85 гр. пайшоў на культурную мэту.

Праўленьне Навасьвецкага Гуртка прыносіць шчырую падзяку тым грамадзянам, якія ўдастоілі сваей прысутнасьцю спэктакль-вечарыну.

Таксама вялікая падзяка артыстам, якія добра ігралі: грам. Анітры, грам. Кляшторны, грам. Шыктараву, грам. А. Тарасаву, грам. П. Тарасаву, грам. З. Майсеюку і рэжыс. А. Мітрафанаву і ўсім сябрам Гуртка за чыннае ўчасьце ў вечарыне.

Чэсьць Вам сябры—барацьбіты з цемрай.

Афіцыяльны курс грошы на 8 лютага. Даляр — 8 зл 95 гр. Залаты рубель — 4 зл. 61 гр.

8./II. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,96. Зал. р. 4,70 Чырв. 3 дал. 90 цэн.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Браты! Сяляне і Работнікі места і вёскі!

З цемры бораў-пушчаў і балот Беларусі паўстаюць сьветлыя зоркі культуры — бібліятэчкі, якія ў сучасны момант моцна падтрымліваюць дух адраджэньня беларускіх шэрых масаў. Маладыя бібліятэчкі прынасяць і прынасіцімуць вялізарную карысьць нашым працоўным масам. Ахонаўскі Гурток Т-ва Белар. Школы просіць усіх сьвядомых беларусаў як дзеячоў палітычных, так і культурных, ахвяраваць на новаадкрытую бібліячэку ў Ахонаве якія-колечы кнігі, журналы і др. рэчы—згары пасылаем сваё шчырае беларускае „дзякуй“.

Ахвяры просім прыслаць па адрасу: Zdzięcioł poczta, pow. Nowogródzki, wieś Ochowowo, Jan Bośko.

Змаганьне за родную школу.

(Пружанскі пав.).

29-га сьнежня м. г. я, паўнамоцнік жыхароў в. Аранчыны, Ліпоўскае гм., Пружанскага пав., Патапчук Язэп насіў дэкларацыі на родную беларускую школу ў ліку 24 шт. на 34 дзяцей да п. Школьнага Інспэктара ў м. Пружаны. Не застаўшы п. Інспэктара дома, я мусіў прастаяць цэлы дзень пад ганкам канцэлярыі п. Інспэктара, а вечарам, не залагодзіўшы справы, змушаны быў ісьці дахаты аш за 12 кілямэтраў. Тое самае было і 30-га сьнежня. 31-га сьнежня, сабраўшы апошнія сілы зноў, я пашоў да п. Інспэктара. Але і ў гэты, апошні дзень складаньня дэкларацыяў на беларускую школу я нічога не дабіўся. Ад 9 гадз. канцэлярыя была зачынена, а на пытаньне мае, гдзе п. Інспэктар—нейкі панок некалькі разоў адказываў мне, што няма яго дома.

І так, нічога не дабіўшыся, я змушаны быў паслаць дэкларацыі ў Варшаву на імя Пасольскага Клюбу Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады.

Пры ўсіх маіх мучэньнях пад ганкам пана Інспэктара былі сьведкамі Сьцяпан Каляда і М. Чэрнякевіч з в. Сухаволя, Шэрашэўскае гм., Пружанскага пав., якія па тэйжа прычыне здаць сваіх дэкларацыяў не маглі і таксама іх паслалі ў Варшаву.

Бачыце, грамадзяне, як мучаць нас інспэктары, не адчыняючы сваіх канцэлярыяў аж па тры дні, абы толькі ня прыняць дэкларацыяў на беларускую школу! Ходзім мы, ходзім па 12 кілямэтраў і больш, па тры дні стаім пад ганкамі паноў Інспэктароў ад рана да вечара, а беларускае школы як няма так няма.

Паўнамоцнік жыхароў в. Аранчыны Ліпоўскае гм., Пружанскага пав., Патапчук Язэп.

Вёска ня спіць.

(Чамяры, Чамерскай гм., Слонімскага пав.).

Шмат ужо пісалася ў свой час у газэтах аб тым, што беларуская вёска прабуджаецца ад свайго векавога сну і пачынае імкнуцца да культурнай праны.

Дык вось і мы, чамераўцы, хочам напісаць пра тое, як у нас прайшлі каляды і пажадаем усім таго самага.

3.I 1927 г. падалі мы слонімскаму старасьце паведамленьне аб тым, што хочам 8.I 1927 г. на другі дзень праваслаўных каляд зрабіць вечарыну, дзе будуць згуляны наступныя п'есы: „У кавалёвай хаце“, „Модны шляхцюк“ і „Стараста“, пры чым, разам з паведамленьнем паслалі і памянёныя п'ескі.

Стараста абяцаў прыслаць дазвол, або запярэчаньне праз пошту.

Нашы маладыя артысты прыгатавалі п'есы надта добра і, ня гледзячы на тое, што ад старасты не атрымалі ніякага адказу, у назначаны тэрмін збудавалі сцэну ў сялянскай хаце і зрабілі, што трэба была.

Усё прайшло так жыва і весела, што ляпей ня трэба

І малыя і старыя сабраліся ня толькі з Чамяроў, але і з бліжэйшых суседніх вёсак. Бяда толькі тая, што за малое было памешканьне і дзеля гэтага шмат каму прышлося стаяць на панадворку, ня бачучы, што робіцца ў хаце.

Спачатку паставілі: „У кавалёвай хаце“ і, хаця нашы маладыя артысты першы раз прыймалі ўдзел у сцэнічных гульнях, аднакжа згуляна было надта добра і народ страшна зацікаўлены быў гэтай п'есай.

Пасьля — „Модны шляхцюк“ таксама прайшоў ня менш цікава, як і „У кавалёвай хаце“.

Апошняй была згуляна „Стараста“, якая дала ўсім столькі сьмеху, што трудна і апісаць.

Адным словам, п'есы былі пастаўлены надта добра.

Калі скончыўся спэктакль, хлапцы і дзяўчаты дэклямавалі вершы, якія ўзбудзілі публіку ад сьмеху да такога бодрага настрою, што па сканчэньні ўсяго з грудзей кожнага вырваліся зыкі беларускай марсэльезы: „Ад веку мы спалі і нас разбудзілі“. Пасьля запяялі яшчэ некалькі беларускіх песень, сказалі маленькую прамову адносна народнага дому і гэтым усё закончылася.

Каля дзесятай гадзіны ўночы ўсе разышліся дамоў у бодрым і вясёлым настрою і з лепшай надзеяй у будучыну, а моладзь, наняўшы музыканта, зрабіла танцы да гадзіны другой.

Дык вось, як правялі нашы маладыя каляды, — замест таго, каб напіцца гарэлкі і валяцца дзе-небудзь у сьнягу, або гуляць у карты.

Чэсьць і слава вам, чамяроўскія хлапцы і дзяўчаты, барацьбітам з цемнатою; Вы, як маладыя арляняты, на вас уся надзея вашых бацькоў, замучаных панскім бізуном, на вас надзея ўсяго працоўнага люду нашай бацькаўшчыны — Беларусі!

Засявайце навуку ў народзе, не марнуйце дарма часу!

Толькі тады мы зможам збавіцца ад уціску паноў, калі будзем мець сваю культуру!

Давайце прыклады другім вёскам! Няхай жывуць нашы артысты!

Ям.

Нам пішуць з вескі што:

× Поп Рудніцкае парахвіі, Пружанскага пав., так сквапны на грошы, што адабраў царкоўную зямлю ў сялян, якую яны арэндавалі да гэтага часу і здаў спэкулянту-жыду за 90 даляраў. Скора пасьля гэтага тойжа поп зьвярнуўся да сялян з просьбай паправіць клебанію, на што сяляне адказалі яму, каб зьвярнуўся з гэтай просьбай да таго жыда, якому аддаў зямлю ў арэнду.

Наагул-жа гэты поп дзярэ з сялян, як толькі можа: за шлюб бярэ з бяднейшага — 40 зл., а з багацейшага—50 зл., за пахарон—30 зл., а за хрэсьбіны—6 зл. Вось якога духоўнага бацьку маем.

× Да грамадзяніна вёскі Красьне, Пружанскага пав., Нічыпара Крысталчука пршоў 10-га сьнежня м. г. паліцыянт Вялікасельскага пастарунку Курджын і спытаў, ці ёсьць у вёсцы гурткі. Той думаў, думаў, а пасьля й кажа: „Не, паночку, няма ў нас Грудкоўскіх. Во ў Ліхасельцах то ёсьць, а ў нас няма“. З тым і пашоў паліцыянт сабе далей.

× Вучыцелька польскай школы ў в. Нагорных, Баранавіцкага пав., вучыць нашых дзяцей толькі цацкі рабіць: конікі, крэслы і іншыя глупствы, а аб навуцы то няма і паміну. Ды і наагул у школе ніякага парадку няма.

× Слуга абшарніка Трэнбіцкага 28-га сьнежня м. г. забіў з рэвальвэра грам. Пётру Гумэна з в. Ліпова, Ліпоўскае гм., Пружанскага пав., за тое, што Гумэн на полі Трэнбіцкага высек 2 аглоблі. Вось дык шчыры панскі прыслужнік.

× Паўла Лупінка, з Кураполя, Пастаўскае гм., хоць і цёмны, як бутэлька, служыць шпіком і даносіць усялякія брэдні паліцыі, што толькі яму ўздумаецца. Так прынёс ён іржавую вінтоўку адкульсьці і ўторкнуў у страху ў хату грам. А. Хаткевіча, а пасьля паклікаў паліцыянтаў і сказаў ім, што ў грам. Хаткевіча схавана пад страхой вінтоўка. Іншыя грамадзяне відзелі, як Лупінка торкаў пад страху вінтоўку і на судзе сказалі гэта і зацьвердзілі прысягай. Ня гледзячы на гэта, суд усё-ж засудзіў грам. Хаткевіча.

× У в. Паўловічы, Межырэцкае гм., Ваўкавыскага пав., адзін з сялян запрапанаваў солтысу Юльяну Пашыку выпаўніць дэкларацыю на беларускую школу і пацьвердзіць у войта. Але ўспомнены солтыс адмовіўся ад падачы дэкларацыі на родную беларускую школу, кажучы, што баіцца, каб не разгнявіць гэтым войта і камэнданта паліцыі.

Ганьба табе, пане солтысу. Гэта ж ты сваей баязьняй хочаш пакінуць дзіця сваё сьляпым!

× Другі селянін тэй-жа вёскі Янка Брыш, баючыся, каб войт не назваў яго бальшавіком не панёс сам у гміну заверыць школьную дэкларацыю. Да другіх-жа сялян казаў так: „Калі будзе ў іншых вёсках беларуская школа — дык і ў нас будзе. А за іншымі справамі дык лезе перш, не баіцца, што войт бальшавіком назаве.

× У польскай школе ў в. Славатычах, Межырэцкае гм., Ваўкавыскага пав., вучыцелька Ганна Мардзіжоўна так добра вучыць беларускіх дзетак, што праз тры-чатыры гады навукі яны ведаюць усе літары, ды з горам папалам расьпісываюцца, а лічыць амаль што зусім ня ўмеюць. За тое часта вучыцелька гэта ладзіць вечарынкі з войтам, камэндантамі — ды асаднікамі, пасьля якіх баліць ей галава—дык таму і вучыць ня можа. А як вышла вучыцелька замуж за абшарніка Крагельскага — яшчэ паправілася, пакуль прыдзе, пакуль сагрэецца, дык і вучыць няма калі.

× Старшы лясьнік Какошчынскага лясьніцтва не дае жыць сялянам з в. Какошчыцы, пішучы пратаколы на быдла, коні, ня глёдзячы, што тыя па лесе і не хадзілі. Так за лета на сялян в. Какошчыцы напісаў пратаколаў на 800 злотых. Летам адбірае ягады, грыбы і б'е жбанкі, а зімой зусім забараняе праз лес хадзіць. Калі спаткае каго ў лесе, ўпрэ дубальтоўку ў грудзі і так прымушае варочацца назад.

Адказы Адміністрацыі.

Бусьцы Рыгору. Газэта Вам ад 3/XII 1926 г. высылаецца акуратна.—**Грэбяню Мікалаю.** Газэта Вам ад 1/XII 1926 г. высылаецца акуратна.—**Стрыхару Юльяну.** Ад Вас да Н. Г. належыцца—3 зл.—**Беламу Янку.** Маеце яшчэ доўгу 5 зл. 50 гр.—**Сьцяпану Палейку.** У Вас аплачана па 10/III с. г., 3 зл. 50 грошы ў кнігарню перадалі.—**Грыцуку Сьцяпану.** Газэта Вам высылаецца. Грошы атрымалі, дзякуем. Заадрэсоўваць Вамы газэта павінна Ваша пошта, да каторай зьвярніцеся ў гэтай справе.—**Езапчуку С.** У Вас аплачана па 15/I 1927 г. — **Сьвірыду Антону.** Маеце яшчэ доўгу—3 зл. 50 гр. — **Хадароніку Мікалаю.** Газэта Вам высылаецца ад 10/XI 26 г.

Усячына.

Як адратавалі дакумэнты ў справе забойства Мэттэотті.

Ведама, што фашыстаўскі „суд“ над забойцамі сацыялістычнага пасла Маттэотті абяліў шмат каго з запраўдных спраўцаў замаху. Спаміж іх, зразумела-ж, быў перадусім цалком абелены галоўны забойца, — сам „Павадыр“ Мусоліні, па загаду якога, як сьцверджана было прэсай, быў забіты пасол.

Дык ясна-ж, што суд зрабіў усё, каб схаваць усе канцы ў воду пасьля—„судовай расправы“... з ведамымі ўсім фактамі: зьніштожыў усе дакумэнты, якія даводзілі ўчасьце ў зладзействе фашыстаўскіх міністраў і самога Мусоліні.

Але ворагі фашызму таксама — ня спалі. Ведамы італьянскі гісторык Сальвэміні, атрымаўшы ў сваім часе копіі дакумэнтаў, здолеў выслаць іх у Лёндан, дзе ён сам цяпер працуе над кніжкай аб гэтым працэсе, якая выйдзе адразу ў 4 х мовах. Другая копія ўсіх дакумэнтаў знаходзіцца ў руках парыжскай „Камісіі для дасьледаў аб праступленьнях Мусоліні“... Трэцюю копію мае рэдакцыя органу італьянскіх эмігрантаў у Парыжу...

У Італіі фашыстаўская дэфэнзыва пільна сачыла за тымі, хто выдаў дакумэнты: арыштавана было шмат людзей па падазрэньню, дый шмат іх пакараны за—ну ведама-ж, — „за змову проці дзяржаўнай бясьпечнасьці“, ды за „шпіёнства“.

Рэдактар-Выдавец: Альберт Эйсак.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.